

fora d'això es diu pertot *alborços*, fins en una sèrie de pobles fronterers, on resten com a topònims derivats col·lectius: com a Olocau de Carraixet, on hi ha una partida dita *La Madronyosa* (1962); també hi ha l'Altet de la *Madronyera* a Biar, i *El Madronyal* a Aigües de Busot (1963); a la zona xurra sí que és viu el mot, a Ayódar (J. G.), on pronuncien *modroña* el nom de l'arbust, i hi ha el *Barranco modroñal*.

Madrona, V. *mare Madrucar*, V. *almadroc* *Ma-* 10
drugata, V. *madur*

MADUIXA, 'fruit de la *Fragaria vesca*', pre-romà, probablement resultant de *majuixa, -*joixa*, per dissimilació, i identificable amb una denominació del mateix fruit, que, amb variants de terminació, s'estén al castellà dialectal *mayueta*, prov. alpí, alvernès i lleonès. *maioússa*, *m(a)oussou*, prov. i llenguad. *majoufo*, alt-it. *magiostra*, rètic central i oriental *m(a)ut(s)a*, basc *ma-zusta*; tot plegat sembla poder-se sintetitzar en una unitat bàsica *MAIOSTA, tenint en compte que, en antics dialectes gèl·lics i del celta continental, el nexa -*st-* es canviava en el so -*θ-* (*th* grega i anglesa, *z* cast.); el qual, en romanitzar-se aquests països, essent estrany a la fonètica llatina, fou adaptat aproximadament, en uns punts com a *s* o *š* (així en català i part de la llengua d'oc), en altres com a -*f-*, en altres com a -*t-*, i en altres havia restat quasi igual a la forma complexa -*st(r)-*; no estem segurs de si aquest vell mot europeu pertanyé des del principi al cèltic, menys encara de si fou només cèltic; i és ben incert que sigui derivat del nom del mes de *maig* (pel fet que certes varietats de *Fragaria* fruiten en aquest mes), que era MAIUS en llatí, però que es creu degut a una personificació merament llatina i estrangera, almenys originàriament, a les altres famílies indoeuropees; la incertitud augmenta en comprendre que és probable relacionar-hi encara alguns altres noms de la maduixa boscana, i fruitetes semblants, com els alt-arag. i bascos *masura*, *mariguri*, *magoria* 'móra' (i en part 'maduixa'), gc. *moustajou* (< *majoustoú) 'gerd', ribag. i arag. *martòll*, -*tuell*, 'maduixa boscana' (però bc. dial. *martbotz*, -*tèsa* 'móra', gc. *martòt* 'nou verda'), i potser d'altres encara; que podrien ser meres variants divergents del mateix mot, en el substrat pre-romà pirinenc; si bé també és possible que en siguin parònims que només s'hi enllacessin secundàriament, amb alguna influència recíproca. □ 1.ª doc.: *maduxa* i *madoxa*, ja en algunes fonts més o menys directes del S. xvi i xv.

Alart assenyala *fragaria: maduxes* en un Nebrixa llatí-català, 121 (no en Busa-N. 1507); de tota manera *madoxas* figura en l'Arte Cisoria d'E. de Villena («fresas», gloss. de FBNavarro), c. 1425-30, que ho aprengué del català, possiblement a València, i «*madoxes: fragum*» en OPou (1575, *TbPu.*, 62). Modernament és un mot del cat. oriental, l'àrea del qual s'estén fins a les zones pirinenques més muntanyoses del cat. occid. i el ross.; a la resta d'aquests, i en els altres dialectes, hi ha els tipus ll. *fraga*, *fraula*; i no és estrany a les Balears.¹ A les zones de l'interior és pertot la maduixa

boscana, *Fragaria vesca silvestris*; mentre que en el Barcelonès i zones immediates, pròximes a la costa, es diu, sense al·lusió a varietat domèstica o silvestre, pensant quasi només en aquella.²

La variant que hem vist antiga *madoixa*, amb *o*, és la que avui resta quasi exclusivament en la part pirinenca i pre-pirenaica, almenys en l'ampla extensió central d'aquesta; on, en dir-ho, es pensa sobretot en la varietat silvestre. Amb *ó* tancada, en una ampla zona de les conques del Ter i Alt Tec, i fins al Cadí; *ó* oberta a les conques del Fluvià i de Cerdanya: *mədóšas*, Sant Aniol de Finestres, la Vola, Besora, La Menera, Setcases, Tuixén (1936, 1953, 1959, 1964, 1969), a la qual podem afegir el Conflent (almenys en part, *mədúšas*, Orbanya, 1960, com sigui que aquí la *ó* es pronuncia *ú*).³ En canvi hi ha *mədóšas* a la rodalia de Banyoles-Besalú (Fares, 1958, Adri, i hi ha *Can Madoixa* al peu dels graus de Rocacorba, 1970) i a tot Cerdanya, alta i baixa (Dorres, Ger, 1955, 1959). Tanmateix és *madoixa* la forma acceptada literàriament, i fins pel vigatà Verdaguier, que la fa rimar amb *arruixa* en Canigó III, 48a.

Madúses amb *ú*, més a l'O., al Pall. superior (Àreu, Farrera, 1933), però aquí ja no tenim tanta seguretat de trobar formes d'antic autoctonisme, no sols perquè ja som al límit antic de l'àrea de *fraga*, i al capdavall allà la maduixa boscana abunda menys en els boscos que en el triangle Cadí-Montseny-Canigó (la cultivada no s'hi fa i a penes s'hi consumeix), ço que exposa més a la invasió del terme usat pels buscadors ocasionals que hi vénen de la baixa Catalunya; sinó perquè a les terres altes de Ribag.-Pallars pogué haver estat general el vell terme *martòll*, propi de les altes Nogueres; Krüger també recull *madúšes* a l'Alta Ribag. (Areny i Boí, *HPyr.* A, I, 54), jo mateix crec haver-ho sentit a gent boïnesa, si bé crida l'atenció que no en tingui nota, però aquí la presència del vell terme indígena *martòlls* ja no és una suposició (veg. infra).

Fora del domini català tenim la vasta extensió del tipus parió en MAJ-. La seva estructura general, fora del detall de *j/d*, és tan paral·lel i fins igual, al nostre, que no es pot creure que siguin dos mots fonamentalment distints. Com a màxim es podria pensar en un terme comú però en dues variants amb consonant diferent des de temps remot; però ni així podem trobar-ho gaire versemblant, tenint en compte que la *-d-* apareix allà on hi ha la palatal *-š-* en la terminació; quan aquesta té *f* o *t* o *s* o *st*, o sigui una no palatal hi ha *-j-* o *-š-* palatal al mig del mot: és natural pensar, doncs, que la *-d-* resulti de la *-j-* per dissimilació.⁴

Crida l'atenció, verament, que no hi hagi excepcions amb *-j-* o *-š-* conservada en domini català. De tota manera Cavanilles, recollia (*Observ.*, a. 1797, II, 331) una curiosa variant valenciana *marioches*; i AlcM consigna, en efecte, «*mariotxa: fraula*», recollit a Vistabella i Xodos; o sigui (bastant lògicament per a un arcaisme així, i afí a un terme pre-romà del Princ.) en l'Alt Maestrat meridional; en la qual tenim sens dubte conservada l'enyorada *-i-* etimològica, qualsevol que sigui la raó de la *-r-*: relíquia d'algun element consonàntic anti-